आदर्शप्रश्नपत्रम् - 1 (2011)

संस्कृतं सम्प्रेषणात्मकम्

कक्षा - X

खण्डः - क

अपठितावबोधनम्

1.एकपदेन उत्तरत

(i) अध्ययनार्थम्

(ii) गृहात्

(iii) प्रतिवेशिनः

(iv) सर्वत्र

II पूर्णवाक्येन उत्तरत

(i) त्वं मया सह क्षेत्रं चल इति पिता अवदत्

(ii) ईश्वरः सर्वव्यापी सः सर्वं पश्यति इति पुत्रस्य वचनं श्रुत्वा पितुः नेत्रे उद्घाटिते

III निर्देशानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत

(i) (द) द्वौ

(ii) (ब) गुरुः

(iii) (ब) ईश्वरः

(iv) (अ) आकाशे

खण्डः (ख)

रचनात्मकं कार्यम्

2. दिनचर्यायै पुत्रं प्रति पित्रा लिखिते पत्रे रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत पत्रं च उत्तरपिस्तिकायां पुनः लिखत

चण्डीगढतः

दिनाङ्कः २०/६/२०१३

प्रिय पुत्र सुशान्त!

आशीर्वादः

भवतः पत्रेण ज्ञातं यत् भवान् एकादशकक्षायां विज्ञानविषयस्य चयनं कृत्वा अति **परिश्रममं** करोति।

इति शोभनं परम् अहं भवतः स्वास्थ्याय **चिन्तितः** अस्मि। शरीरम् एव सर्वकार्याणि **साधयितुं** साधनम् अस्ति। भवान् प्रतिदिनं व्यायमं योगासनं च स्वदिनचर्यायां सम्मिलितं कुर्यात्। पठनेन सह **क्रीडायाः** अपि तस्यां स्थानं भवेत्। नित्यं समाचारपत्रस्य पठनं ज्ञानवर्धनाय आवश्यकम्। प्रतिदिनं विषयस्य अध्ययनेन अभ्यासेन च **परीक्षा-समये** विद्यार्थी व्यग्रः न भवति।एतदर्थं भवतः **समयसारिणी** समुचिता स्यात्। समये जागरणं समये च शयनं आवश्यकम्। कार्याणि अनेकानि परम् उचिता समयव्यवस्था एतानि सर्वाणि कार्याणि **पूरयितुं** शक्नोति। ईश्वरः भवतः कल्याणं कुर्यात् इति प्रार्थये।

भवतः पिता

उमाशंकरः

3. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया चत्वारि वाक्यानि संस्कृतेन लिखत

एतत् कस्यचन आवासस्थलस्य दृश्यम् अस्ति।

अत्र उद्यानानि, तरणतालः, वृक्षाः, जनाः च दृश्यन्ते।

जनाः तरन्ति, बालौ च क्रीडतः।

अत्र च भवनानि विशालनि उच्चैः च सन्ति।

अथवा

“श्रमस्य महत्त्वम्” इति विषयमधिकृत्य मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दानां सहायतया चत्वारि वाक्यानि संस्कृतेन लिखत

प्रतिदिनं शारीरिकश्रमकरणेन बलं वर्धते।

तेन आरोग्यं वर्धते, रक्तसञ्चारः च सम्यक् भवति।

व्याधयः शरीरं नाशयन्ति।

जीवने यदि प्रतिदिनं शारिरिकः अभ्यासः क्रियते तर्हि स्वस्थतया जीवनं कर्तुं शक्यते।

खण्डः (ग)

अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

4.

(i) (ब) वदन+ अम्बुजे

(ii) (अ) शुचिः+इह

(iii) (स) तच्छ्रुत्वा

(iv) (अ) वाक्+मयम्

5.अधोलिखितेषु रेखाङ्कितपदानां समासं विग्रहं वा प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत

(i) (ब) शरीरस्य विमोक्षणात्

(ii) (अ) मधु पिबति इति

(iii) (अ) मुखं कमलम् इव

(iv) (स) सप्तानाम् अह्नां समाहारः, तस्मिन्

6. **अधोलिखितेषु रेखाङ्कितानां प्रकृति-प्रत्ययौ संयोज्य विभज्य वा समुचितम् प्रदत्तविकल्पेभ्यः चित्वा लिखत**

(i) (अ) दण्डनीयः

(ii) (ब) पिब्+ तव्यत्

(iii) (स) बुद्धिमताम्

(iv) (स) पक्षिणः

7. **प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् अव्ययपदं चित्वा वाक्येषु रिक्तथानानि पूरयत**

(i) (ब) विना

(ii) (अ) पुरा

(iii) (स) अपि

(iv) (द) शनैः

8. **अधोलिखिते सम्वादे रिक्तस्थानानि वाच्यानुसारं पूरयत**

(i) मया

(ii) सिच्यन्ते

(iii) क्रियते

(iv) अहम्

9. **अधोलिखिते कार्यक्रमे अङ्कानां स्थाने समयं संस्कृतपदेषु लिखत**

(i) सार्ध-अष्ट

(ii) सपाद-दश

(iii) द्वि

(iv) पादोन-त्रि

खण्डः (घ)

पठितावबोधनम्

10. अधोदत्तं गद्यांशं पद्यांशं नाट्यांशं च पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत

अ गद्यांशः

1.एकपदेन उत्तरत

(i) अश्वाः

(ii) दग्धाम्

II पूर्णवाक्येन उत्तरत

(i) सपदि उपायः क्रियताम् इति राजा वैद्यान् अवदत्

III निर्देशानुसारं प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत

(i) (द) सपदि

(ii) (अ) वैद्यान्

आ.पद्यांशः

1.एकपदेन उत्तरत

(i) पुरुषम्

(ii) शीतला

II पूर्णवाक्येन उत्तरत

(i) मधुरभषिणी वाणी पुरुषं प्रसन्नं करोति।

III निर्देशानुसारं प्रदत्तविकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत

(i) (स) शीतला

(ii) (ब) वाणी

इ. नाट्यांशः

1.एकपदेन उत्तरत

(i) अमात्याः

(ii) वैद्येन

II पूर्णवाक्येन उत्तरत

(i) नायं चिरं परिक्लेशम् अनुभवितुं शक्नोति अतः अस्य चक्षुषः पुनः प्रत्यारोपणाय प्रयतिष्ये इति शक्रः निश्चम् अकरोत्।

III निर्देशानुसारं प्रदत्त विकल्पेभ्यः उचितम् उत्तरं चित्वा लिखत

(i) (अ) अहम्

(ii) (अ) शक्राय

11.**अधोलिखितश्लोकयोः भावार्थं मञ्जूषातः उचितपदानि चित्वा पूरयत**

(क) (i) शीतलम् (ii) छाया (iii) प्रसन्नम् (iv) मधुरा

(ख) (i) चञ्चलम् (ii) संशयः (iii) अभ्यासेन (iv) इदम्

12. **निम्नलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयत**

(i) सर्वदा (ii) अस्माकं (iii) सन्निधिम् (iv) क्रियात्

13. **वाक्येषु रेखाङ्कितपदानां स्थाने विकल्पेभ्यः उचितं प्रश्नवाचकपदं प्रयुज्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत**

(i) (स) कः

(ii) (द) कैः

(iii) (ब) कुत्र

(iv) (अ) कदा

14 **अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारेण पुनः लेखनीयानि**

(vi) पुरा राज्ञः चन्द्रस्य पुत्राः राजप्रासादे वानरान् पोषयन्ति स्म।

(iii) राजगृहे पाकशालां प्रविश्य भोजनं खादन् एकः मेषः नित्यं सूपकारैः ताडितः भवति

(i) एतद् कलहं दृष्ट्वा यूथपतिः वानरान् राजभवनं त्यक्तुम् अकथयत्

(v) भोज्यपदर्थानां लोभवशात् वानराः राजभवनं त्यक्तुं तत्पराः न आसन्।

(ii) तदा एकदा ज्वलितेन काष्ठेन मेषः सूपकारैः ताडितः

(viii)ज्वलता मेषेण अश्वशाला अपि दग्धा अभवत्।

(iv) राजा वैद्यान् आहूय अश्व-रक्षायाः उपायाम् अपृच्छत्

(vii) अश्वरक्षा वानराणां मेदसा भविष्यतीति श्रुत्वा वानराः दुःखिनः भूत्वा पश्चात्तापम् अकुर्वन् ।

15. रेखाङ्कितपदानां प्रसङ्गानामुचितम् अर्थम् चित्वा लिखत

(i) (स) तिरस्कारः

(ii) (ब) जानीहि

(iii) (द) निधिः

(iv) (अ) सम्पूर्णम्

°°°°°°°°°°°°°°°°